

Zadání na seminář MPV – lidská práva
Ak. Rok 2006/2007

Situace: Jan Dzurko je romský chlapec žijící v Žatci. V roce 1995 začal navštěvovat 1. třídu Základní školy Březová. Po prvním měsíci školní docházky jeho třídní učitelka doporučila, aby byl vyšetřen psychologem Pedagogicko-psychologické poradny, zda se nejedná o dítě s lehkým mentálním postižením, které by mělo být vzděláváno ve zvláštní škole ve smyslu tehdejšího školského zákona. Psycholog Pedagogicko-psychologické poradny po provedení vyšetření doporučil, aby Jan navštěvoval zvláštní školu s uzpůsobenými učebními osnovami. Rodiče byli informováni, že u Jana byly u vyšetření shledány určité odlišnosti od průměru dětí jeho věku, zejména co se týče vyspělosti a schopnosti vyjadřovat se. Rodiče tedy dali svůj souhlas k tomu, aby Jan navštěvoval zvláštní školu, aniž by byli blíže seznámeni s tím, o jaké odlišnosti se přesně jedná a viděli výsledek testu. Co se týče způsobu vyšetření, to probíhalo podle testů používaných již více než 10 let. Z nichž vyplývalo, že „*žáci z prostředí rodin, které jsou ohroženy sociálním vyloučením, ať již z důvodů sociálních či v důsledku souběhu znevýhodnění sociálního a kulturního, tvoří většinu žáků zvláštních škol.*“ Ačkoli bylo již v té době možné, aby se žáci, kteří absolvují zvláštní školu, hlásili na všechny typy středních škol, *de facto* tito žáci zvládli v důsledku daleko mírnějších učebních osnov přijímací zkoušky nanejvýš na tříletý učební obor. Většina však po vychození zvláštní školy absolvovala již jen dvouletý učební obor.

V roce 2005 nabyl účinnosti nový školský zákon. Podle § 16 tohoto zákona se dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami rozumí osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním. Sociálním znevýhodněním je pro účely tohoto zákona:

- a) rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy,
- b) nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo
- c) postavení azylanta a účastníka řízení o udělení azylu na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.

Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají podle školského zákona právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělání umožní, na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. Institut zvláštní školy nový školský zákon nezná.

V obci Potravany je jediná základní škola. V této obci a přilehlých obcích žije několik desítek romských rodin. Jejich děti navštěvují místní základní školu. Pro tyto děti byly v rámci základní školy zřízeny 2 třídy, v nichž jsou vzdělávány výhradně romské děti a výuka probíhá o něco pomaleji než v běžných třídách. Čtyři romské děti navštěvují běžné třídy. Na existenci těchto „zvláštních tříd“ byla upozorněna nevládní organizace zabývající se monitorováním dodržování lidských práv. Pracovníci této organizace se zeptali ředitele školy, proč je drtivá většina romských dětí vzdělávána odděleně. Ředitel vysvětlil situaci tak, že romské děti navštěvující „zvláštní třídy“ žijí v nevyhovujících hygienických podmínkách a ve třídě často zapáchají, ostatní děti tudíž vedle nich nechtějí sedět a dochází často k šarvátkám mezi čistými „bílými“ žáky a smrdícími „romskými“ žáky. Romské děti navíc vykazují velmi slabé výsledky ve škole a pomalejší osnovy jim umožňují lépe pochopit probíranou látku.

Otázky

1. Z jakých dokumentů vyplývá právo na vzdělání?
2. Je v případě Jana Dzurka nebo dětí z obce Potravany právo na vzdělání porušeno?
3. Je v případě Jana Dzurka nebo dětí z obce Potravany porušeno právo nebýt diskriminován?
4. Podle jakých kritérií se posuzuje, zda odlišné zacházení je či není protiprávní diskriminací?

Literatura

Hubálková, E.: Evropská úmluva o lidských právech a česká republika, Praha, Linde, 2003.

Judikatura

D. H. a další proti České republice, Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, 2006, č. 2, s. 77-86.

Internetové stránky

www.diskriminace.cz